

Br: 03-02-040/23-2623/2

Podgorica, 05.05.2023. godine

MINISTARSTVO ZDRAVLJA
- n/r ministru, gospodinu Dragoslavu Ščekiću -

Poštovani gospodine Ščekiću,

Povodom *Predloga programa kontrole upotrebe duvanskih proizvoda 2023 – 2025 sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine*, Ministarstvo finansija daje sljedeće

MIŠLJENJE

U tekstu dostavljenog Predloga i pratećeg Izvještaja o analizi uticaja propisa, navodi se da Program kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori, sa Akcionim planom za period od 2023 do 2025. godine, ima za cilj da unaprijedi kontrolu upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori. Akcionim planom predviđeno je ukupno 26 aktivnosti koje je, u pravcu ispunjavanja ciljeva i rješavanja problema, potrebno realizovati i na taj način unaprijediti oblast. Planirane su brojne preventivne aktivnosti, informisanje javnosti, pokretanje programa za odvikavanje od pušenja u DZ, izmjena zakonske regulative u oblasti duvana. U cilju sprovođenja operativnih ciljeva predviđa se između ostalih i osnivanje Nacionalne komisije za kontrolu duvana (NCTC), pokretanje sprovođenja Pilot programa za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda putem kratkih intervencija, koje će sprovoditi timovi izabranih ljekara pri domovima zdravlja i ostale aktivnosti.

Na tekst Predloga programa i pripremljeni Izvještaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Za implementaciju predloženog Akcionog plana potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava u ukupnom iznosu od 816.000,00€, a koja će se dijelom obezbjeđivati iz donacija/projekata, a dijelom i iz redovnih budžetskih sredstava koja će se godišnje opredjeljivati zdravstvenom sistemu Crne Gore i Ministarstvu prosvjete:

- U 2023. godini potrebno je izdvojiti 457.000,00€, od čega iz donacija/projekata iznos od 425.000,00€, iz sopstvenih sredstava Instituta za javno zdravlje Crne Gore iznos 20.000,00€, iz budžetskih sredstava Ministarstva prosvjete 12.000,00€;
- U 2024. godini potrebno je izdvojiti 202.000,00€, od čega iz donacija/projekata iznos od 135.000,00€, iz sopstvenih sredstava Instituta za javno zdravlje Crne Gore iznos od 10.000,00€, iz budžetskih sredstava Ministarstva zdravlja 20.000,00€ i Ministarstva prosvjete 37.000,00€;
- U 2025. godini potrebno je izdvojiti 146.000,00€, od čega iz donacija/projekata iznos od 135.000,00€, iz budžetskih sredstava Instituta za javno zdravlje Crne Gore iznos 10.000,00€, iz budžetskih sredstava Ministarstva zdravlja 20.000,00€ i Ministarstva prosvjete 16.000,00€.

Akcionim planom za 2023. godinu ne zahtijevaju se sredstva iz opštih prihoda Ministarstva zdravlja, dok su za aktivnosti kod Ministarstva prosvjete Akcionim planom za 2023. godinu predviđena sredstva na aktivnosti Realizacija djelatnosti osnovnog obrazovanja (programski kod 19 033 002 001) na izdatku 4312 - Transferi obrazovanju u iznosu od 12.000,00€. Kod Ministarstva prosvjete Zakonom o budžetu za 2023. godinu ("Sl.list Crne Gore" br. 152/22) planirana su sredstva iz opštih prihoda na navedenoj aktivnosti.

Shodno navedenom, *Ministarstvo finansija sa aspekta državnog budžeta, u načelu nema primjedbi na Predlog programa kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori sa Akcionim planom za period od 2023. do 2025. godine, s tim da se budžetska sredstva predviđena akcionim planom za 2024 i 2025. godinu usklade sa sredstvima koja će se planirati Ministarstvu zdravlja i ostalim nosiocima aktivnosti, godišnjim zakonima o budžetu.*

S poštovanjem,

MINISTAR

mr Aleksandar Damjanović

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA	
PREDLAGAČ PROPISA	Ministarstvo zdravlja
NAZIV PROPISA	PREDLOG PROGRAMA ZA KONTROLU UPOTREBE DUVANSKIH PROIZVODA U CRNOJ GORI 2023 – 2025 SA AKCIONIM PLANOM ZA PERIOD 2023. DO 2025. GODINE
<p>1. Definisane probleme</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koje probleme treba da riješi predloženi akt? - Koji su uzroci problema? - Koje su posljedice problema? - Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri? - Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)? <p>Upotreba duvana jedan je od najvažnijih faktora rizika za kardiovaskularne i respiratorne bolesti, kancer i nekoliko drugih hroničnih bolesti. Trenutna situacija u pogledu upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori i negativnog uticaja na zdravlje ljudi, društvo i životnu sredinu zahtijeva primjenu snažnih korektivnih mjera. Potrošnja duvana među odraslima i mladima u Crnoj Gori je visoka (40,7%, na osnovu istraživanja Instituta za društveno-ekonomska istraživanja objavljenog 2019). Crna Gora je bila na dobrom putu da kreira snažnu politiku kontrole duvana. Prvi strateški dokument u ovoj oblasti bio je „Nacionalna strategija za kontrolu pušenja duvana” izrađen 2005. godine. Kasnije se oblast tretirala djelimično drugim dokumentima (npr. "Programom za kontrolu i prevenciju hroničnih nezaraznih bolesti u Crnoj Gori 2019-2021"). Međutim, primijetni su značajni nedostaci u kontroli duvana koji se postepeno nastoje regulisati. Vlada Crne Gore je riješena da svim svojim građanima pruži najviši stepen zdravstvene zaštite, implementirajući kao potpisnica, ciljeve Okvirne konvencije o kontroli duvana (FCTC).</p> <p>Pri izradi ovog dokumenta primijenjena je i SWOT analiza stanja u Crnoj Gori, kojom su prepoznate prednosti, slabosti, mogućnosti i prijetnje.</p>	

MOGUĆNOSTI (OPPORTUNITIES)

Mala populacija u kojoj se efikasno mogu uspostaviti mehanizmi kontrole duvana;

U kratkom periodu se vide efekti primjene mjera za javno zdravlje;

Postojanje kadrova za doedukaciju;

Postojanje savjetovališta u kojima se mogu realizovati programi odvikavanja od pušenja;

PRIJETNJE (THREATS)

Pušenje je društveno prihvatljiv oblik ponašanja;

Neadekvatna percepcija pušenja kao bolesti zavisnosti;

Nedovoljan broj profesionalaca;

Kurativno usmjeren sistem zdravstvene zaštite;

Laka dostupnost duvanskih proizvoda;

PREDNOSTI (STRENGTHS)

Postojanje normativne osnove;

Posvećenost donosioca odluka;

Postojanje podataka iz istraživanja ESPAD, GYTS i GPS;

SLABOSTI (WEAKNESSES)

Visoka prevalencija upotrebe duvanskih proizvoda u opštoj populaciji, među ženama i mladima;

Nepostojanje sigurnih i održivih izvora finansiranja;

Nepotpuna implementacija normativnih akata;

Nepostojanje kontinuiranog slijeda istraživanja;

Nepostojanje podataka iz humanog biomonitoringa;

Najznačajnije posljedice ovog problema su:

- Upotreba duvana među odraslima i mladima u Crnoj Gori uobičajena je i prihvaćena praksa
- Nedovoljno je istraživanja u ovoj oblasti
- Velik je teret bolesti povezanih sa upotrebom duvana u Crnoj Gori
- Nedovoljno je preventivnih aktivnosti i servisa za smanjenje štetnih posljedica pušenja i pružanje podrške za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda
- Neophodno je da se zakonske odredbe osnaže i prošire
- Duvanski proizvodi su cjenovno pristupačni

Komplikacije su posebno opasne po zdravlje mladih osoba, a konzumiranje duvanskih proizvoda od strane odraslih je rizik za početak pušenja među mladima, što povećava rizik nastanka poremećaja zdravlja (dužina pušačkog staža i broj duvanskih proizvoda koji se koriste tokom dana u direktnoj su korelaciji sa rizicima po zdravlje korisnika).

U Crnoj Gori se među pripadnicima odrasle populacije starosti od 15 do 64 godina, u poslednjoj deceniji, evidentira tendencija rasta prevalencije upotrebe duvanskih proizvoda. Prema podacima poslednjeg

istraživanja ponašanja stanovništva, zastupljenost pušača u opštoj populaciji iznosi 35,4%, što je značajno više u odnosu na evropsku populaciju. Navedeno istraživanje je pokazalo da je još 17,1% populacije nekada tokom života koristilo duvanske proizvode, što znači da je samo 47,6% ili manje od polovine stanovnika tokom cijelog života apstiniralo od pušenja.

Među ženama u Crnoj Gori zabilježeno je 34,5% onih koji koriste duvanske proizvode, što je značajno više u poređenju i sa Evropom, a posebno sa svijetom. Pri tome, treba naglasiti da je u populaciji mlađih žena, starosti između 15 i 24 godine, prevalencija veća, za čak 1%, nego među muškarcima iste starosti. Procjenjuje se da su promjene u vrijednostima i vjerovanjima uslovili promjene u stavovima kod crnogorskih žena, što je uslovilo i promjene u njihovom ponašanju.

Među šesnaestogodišnjacima, kako pokazuju podaci iz istraživanja ESPAD, u prethodnih 30 dana, cigarete je pušilo 17% učenika, pri čemu je bilo 14% djevojčica i 19% dječaka. Mladi uzrasta od 13-15 godine su upotrebljavali duvanske proizvode i to njih 9,9%. Među njima, 6,6% su činili pušači, a 40% je željelo da prestane sa pušenjem odmah, s tim što su mladi bez većih teškoća mogli sami da kupuju duvanske proizvode.

Bez primjene propisa ("status quo" opcija) nastavio bi se negativan trend svih gore pobrojanih posljedica nastalih neadekvatnim odgovorom na kontrolu upotrebe duvanskih proizvoda, a kao najznačajnije posljedice bi bile povećana prevalenca pušača u opštoj populaciji (i među mladima) i teret bolesti bi se povećavao.

2. Ciljevi

- **Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?**
- **Navesti usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.**

- Generalni cilj ovog dokumenta je unaprijediti kontrolu upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori. Program je definisao 5 operativnih ciljeva sa pratećim indikatorima učinka, pratećim aktivnostima i indikatorima rezultata aktivnosti. Operativni ciljevi su sljedeći:

- 1) Ojačan upravljački okvir multisektorske kontrole duvana
- 2) Povećana dostupnost informacija na temu štetne upotrebe duvanskih proizvoda
- 3) Omogućeno kreiranje politika zasnovanim na dokazima i monitoring sporovođenja ciljanih aktivnosti na kontroli duvana
- 4) Unapređenje zdravstvenog sektora u oblasti pružanja podrške za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda
- 5) Unapređenje pravnog okvira sa ciljem jačanja kontrole duvana

Neadekvatna kontrola duvana ima nepovoljan uticaj na ostvarivanje Ciljeva Strategije održivog razvoja (SDG). SDG sadrži 17 ciljeva i 169 potciljeva koje treba ostvariti tokom narednih 15 godina (2015-2030), kako bi se "iskorijenilo siromaštvo, zaštitila planeta, i osigurao napredak za sve, u okviru nove agende održivog razvoja".

Crna Gora je među prvima utvrdila okvir održivog razvoja i uspostavila savjetodavno tijelo, Nacionalni savjet za održivi razvoj, kojim predsjedava Predsjednik. Za ostvarivanje jednog broja SDG-a, kontrola duvana ima ključnu ulogu. SDG cilj da se broj prijevremenih smrti od nezaraznih bolesti (NDC) smanji za trećinu do 2030. godine zavisi i od smanjenja upotrebe duvana. Ukoliko se upotreba duvana ne bude kontrolisala, ostvarivanje sljedećih ciljeva biće sve teže:

Cilj 1: Iskorijeniti siromaštvo svuda i u svim oblicima.

- Cilj 3: Obezbijediti zdrav život i promovisati blagostanje za sve ljude svih generacija.
- Cilj 5: Postići rodnu ravnopravnost i osnaživati sve žene i djevojčice.
- Cilj 10: Smanjiti nejednakost unutar i između država.
- Cilj 12: Obezbijediti održive obrasce proizvodnje i potrošnje.
- Cilj 17: Ojačati sredstva primjene i revitalizovati globalno partnerstvo za održivi razvoj.

Izrada ovog Programa prepoznata je i planirana Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2022 – 2023., a kroz *poglavlje 28. Zaštita potrošača i zdravlja* koje razmatra teme i pitanja podijeljena u dvije cjeline: zaštita potrošača i javno zdravlje. U cjelini javnog zdravlja prepoznata je i oblast kontrole duvana.

Oblast kontrole duvana biće prepoznata i u Strategiji razvoja zdravstva, strateškom dokumentu Ministarstva zdravlja koji je u trenutku usvajanja ovog dokumenta još uvijek u fazi izrade. Istaknuće se značaj ulaganja napora za unapređenje ove oblasti, prepoznajući upotrebu duvana kao jednog od glavnih uzročnika za nastanak i razvoj nezaraznih bolesti.

Kao što je već pomenuto, Okvirna konvencija o kontroli duvana (FCTC) Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) predstavlja izuzetno značajan dokument za kontrolu duvana. SZO je predložila okvir od šest ključnih mjera za realizaciju odredbi Okvirne konvencije, poznatih pod skraćenim nazivom MPOWER. Ovih šest mjera treba da predstavljaju opšte ciljeve Programa kontrole upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori.

Zakon o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda usvojen je u Crnoj Gori 2004. godine, a izmjene i dopune usvojene su u 2011., 2016. i 2019. godine. Ovim Zakonom se, u cilju zaštite života i zdravlja ljudi, propisuju mjere za smanjenje i ograničavanje upotrebe duvanskih i sličnih proizvoda, sprječavanje štetnih posljedica njihove upotrebe, sastojci i emisija, obilježavanje pojedinačnih i spoljašnjih pakovanja, stavljanje u promet duvanskih proizvoda i elektronskih cigareta, kao i mjere za sprječavanje izlaganja sekundarnom duvanskom dimu i obezbjeđivanje vazduha bez duvanskog dima. Prema odredbama Zakona o akcizama ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 65/01, 12/02 i 76/05, "Službeni list Crne Gore", br. 76/08, 50/09, 78/10, 40/11, 61/11, 28/12, 38/13, 45/14, 08/15, 01/17, 50/17, 55/18, 76/20 49/22 i 65/22) propisano je da se akciza na cigarete plaća kao specifična akciza koja je određena u iznosu za 1000 komada i kao proporcionalna akciza koja je određena u procentu od maloprodajne cijene cigareta. Zakonom je propisano i da se akciza plaća na ostale duvanske proizvode (cigare i cigarilose, fino rezani duvan i drugi fuvan za pušenje), duvanske proizvode namijenjene za udisanje pare bez sagorijevanja (bezdimne duvanske proizvode), tečnost za punjenje elektronskih cigareta, nove duvanske proizvode, duvan za žvakanje i duvan za šmrkanje (burmut).

3. Opcije

- **Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).**
- **Objasniti preferiranu opciju?**

- Program za kontrolu upotrebe duvanskih proizvoda u Crnoj Gori 2023-2025 Akcionim planom predviđa ukupno 26 aktivnosti koje je u cilju ispunjavanja ciljeva i rješavanja problema potrebno realizovati, i na taj način unaprijediti oblast.

- S obzirom na značaj i sveobuhvatnost problema i oblasti, za čije je rješavanje potrebno pristupiti multisektorski, profesionalno i da je potrebna posvećenost i uključenost Vlade Crne Gore, pristupilo se izradi strateškog dokumenta koji će riješiti problem.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).
- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Crna Gora smatra da je dobro zdravlje stanovništva njen najvažniji društveni resurs. Rješenja koja Program predlaže, naročito ohrabrivanje da se prestane sa upotrebom duvana jedan je od najefikasnijih načina da se poboljša zdravlje cjelokupnog stanovništva.

Osim pozitivnog uticaja na zdravlje stanovništva i usvajanje zdravih navika, predložena rješenja će unaprijediti i dopustnost podataka u datoj oblasti koji će omogućiti analize, izvještavanja na nacionalnom i evropskom/svjetskom nivou, kao i kreiranje novih rješenja/politika u skladu sa njima. Isto tako, unaprijediće se laboratorijski kapaciteti IJZCG i država Crna Gora po prvi put će imati akreditovanu laboratoriju koja će sprovoditi procjene zdravstvenog rizika stanovništva na osnovu podataka dobijenih iz humanog biomonitoringa. Takođe, laboratorija će nakon svake izvršene procjene informisati javnost o toksičnim sastojcima duvana i emisiji iz duvanskih proizvoda, a sve to u skladu sa Zakonom o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda koji u članu 24. definiše dozvoljeni nivo (maksimalni nivo emisije) supstanci u duvanskom proizvodu, a u članu 26 definiše metode, dok u članu 27 zahtijeva da laboratorija bude akreditovana.

Detaljnije, planirane su sljedeće aktivnosti za sprovođenje operativnih ciljeva:

1. Prva planirana aktivnost je osnivanje Nacionalne komisije za kontrolu duvana (NCTC). Ovo tijelo na visokom nivou treba ne samo da se kvartalno sastaje već da obezbijedi redovnu i nesmetanu komunikaciju među svojim članovima. Članovi treba da budu iz svih sektora koji se bave pitanjima kontrole duvana, ali na čelu NCTC-a treba da bude Ministar zdravlja.
2. Planira se iniciranje i izmjena univerzitetskih kurikuluma i programa zdravstvenog usmjerenja u dijelu da se prošire temama o štetnim efektima duvana i duvanskih proizvoda na zdravlje. Osim toga, planirano je sprovođenje edukacije nastavnika iz 20 osnovnih i 10 srednjih pilot škola, a zatim i sprovođenje monitoringa i evaluacije efekata primjene programa u pilot školama. Organizovaće se kampanje i takmičenja u školama za borbu protiv upotrebe duvanskih proizvoda u saradnji sa lokalnom zajednicom (sportom protiv dima, likovni i literarni konkursi, kvizovi, ekopatrole; naučno istraživački radovi...).
3. Kako bi se promovisale aktivnosti ovog Programa i kako bi se uticalo na širu javnost u cilju promocije nepušenja i prevencije pušenja planirana je priprema i sprovođenje plana aktivnosti informisanja šire javnosti o štetnim efektima upotrebe duvana. Poželjno je da se svi relevantni resori uključe u komunikacionu kampanju.
4. Planirana je izrada nove baze podataka na način što će se kreirati posebna podkategorija na nekom od Vladinih portala, koja će sadržati sve informacije i novosti u oblasti kontrole duvana i duvanskih proizvoda.

5. Planirano je sprovođenje 2 istraživanja i to: 1) Naučno istraživanje o upotrebi duvanskih proizvoda – GYTS i 2) istraživanje Globalna anketa studenata zdravstvenih profesija (GHPSS). Istraživanjima će koordinirati IJZCG.
6. Planirano je osnivanje Akreditovane laboratorije za ispitivanje bezbjednosti duvanskih proizvoda pri IJZCG. Prije svega, neophodno je izvršiti nabavku opreme za akreditovanu laboratoriju. Nakon osnivanja i nabavke opreme laboratorija će započeti sprovođenje procjene zdravstvenog rizika stanovništva na osnovu podataka dobijenih iz humanog biomonitoringa. Takođe, laboratorija će nakon svake izvršene procjene informisati javnost o toksičnim sastojcima duvana i emisiji iz duvanskih proizvoda.
7. Ministarstvo zdravlja je, u saradnji sa domovima zdravlja i IJZCG, planiralo da pokrene sprovođenje *Pilot programa za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda putem kratkih intervencija*, koji će sprovesti timovi izabranih ljekara pri domovima zdravlja. Timovi su 2021. godine edukovani na ovu temu. Ljekari će nakon sprovedene intervencije unositi u informacijski sistem podatke o istoj. Međutim, tokom edukacije ljekara nije definisana metodologija za evaluaciju realizacije *Pilot programa za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda putem kratkih intervencija*, pa se ona planira izraditi i sprovesti u narednom periodu.
8. Planirano je jačanje centara za odvikavanje od pušenja u postojećim objektima zdravstvene zaštite i primjena učinkovitih, zasnovanih na dokazima, intervencija za prestanak pušenja, koje se sastoje od kombinacije bihejvioralne terapije i farmakološkog tretmana. Planira se izrada *Programa za odvikavanje od upotrebe duvanskih proizvoda* koji će se sprovesti u savjetovalištima pri domovima zdravlja, edukacija ljekara koji će ga sprovesti, a zatim i sprovođenje monitoringa i evaluacije sprovođenja istog.
9. Planirano je formiranje radnih grupa pri nadležnim ministarstvima koje će raditi na izradi predloga za izmjene/dopune Zakona o duvanu i Zakona o ograničavanju upotrebe duvanskih proizvoda.
 - Primjena propisa ne izaziva troškove građanima i privredi.
 - Predlogom Akcionog plana se ne stvaraju uslovi za stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu niti tržišna konkurencija, kao i biznis barijera.
 - Primjenom propisa ne stvaraju se ni administrativna opterećenja.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbijeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

- Za implementaciju predloženog Akcionog plana potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava u ukupnom iznosu od 816.000,00€. Sredstva je potrebno obezbijediti iz redovnog budžeta zdravstvenog sistema Crne Gore, sredstava Ministarstva prosvjete i donacija/projekata.

- U 2023. godini potrebno je izdvojiti 468.000,00e;
- U 2024. godini potrebno je izdvojiti 202.00,00e;
- U 2025. godini potrebno je izdvojiti 146.000,00e;

Budžetska godina	Iznos	Nosilac aktivnosti	Programski kod aktivnosti	Izdatak
2023	468.000,00 € (425.000e Donacije/Projekti; 20.000e Budžet IJZCG; 11.000e Budžet MZ; 12.000e Budžet MP)	Ministarsvo zdravlja	41301 (MZ)	0
		Institut za javno zdravlje NCTC – Nacionalna komisija za kontrolu duvana Ministarstvo prosvjete	19033 (MP)	4312 (MP)
2024	202.00,00 € (135.000e Donacije/Projekti; 10.000e Budžet IJZCG; 20.000e Budžet MZ; 37.000,00e Budžet MP)	Ministarsvo zdravlja	41301	/
		Institut za javno zdravlje NCTC – Nacionalna komisija za kontrolu duvana Ministarstvo prosvjete	19033 (MP)	4312 (MP)
2025	146.000,00 € (100.000e Donacije/Projekti; 10.000e Budžet IJZCG; 20.000e Budžet MZ; 16.000,00 Budžet MP)	Ministarsvo zdravlja	41301 (MZ)	/
		Institut za javno zdravlje NCTC – Nacionalna komisija za kontrolu duvana Ministarstvo prosvjete	19033 (MP)	4312 (MP)

- Implementacijom Akcionog plana ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze.
- Budžetom MZ nijesu planirana sredstva za 2023. godinu, a planiraće se za naredne fiskalne godine tokom važenja ovog Programa. Većina aktivnosti realizovaće se iz donacija tj projekata.
- Nije predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteći finansijske obaveze.
- Neće se ostvariti prihodi za budžet Crne Gore u kratkom roku, ali u dužem periodu svakako hoće, jer su sredstva koja su potrebna neznatna u odnosu na koristi koje proizilaze iz zaštite zdravlja stanovništva, pa će samim tim biti koristi za državni budžet.
- Metodologija koja je korišćena prilikom obračuna finansijskih izdataka je metoda procjene kao i prethodnih iskustava nosioca aktivnosti.
- Nijesu postojali problemi prilikom obračuna prihoda Instituta.
- Nijesu postojale sugestije Ministarstva finansija na inicijativu za donošenje Predloga propisa.
- Nijesu postojale primjedbe Ministarstva finansija na tekst propisa.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertska podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).

- **Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.**

- U pripremi predloga ovog Programa članovi radne grupe bili su istaknuti stručnjaci iz ove oblasti iz IJZCG, službenici Ministarstva finansija, Ministarstva pravde, ali je bila obezbijeđena i eksterna ekspertiza od strane eksperta za oblast duvana kojeg je angažovala SZO. Ekspert je pripremio inicijalnu verziju dokumenta, koju je radna grupa nakon toga adaptirala kako u pogledu aktivnosti, tako i u pogledu upodobljavanja sa Metodologijom za izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata.

- Draft verzija dokumenta prezentovana je na okruglom stolu, i jedine sugestije bile su od staren službenika iz Ministarstva prosvjete koji je predložio aktivnosti iz nadležnosti svog resora. Svi predlozi i sugestije koje su date vezano za aktivnosti, uvažene su i unesene u Akcioni plan. Nije bilo neprihvaćenih sugestija i predloga. Suggestije tj predložene aktivnosti bile su: Edukacija nastavnika iz 20 osnovnih 10 srednjih pilot škola; Monitoring i evaluacija efekata primjene programa u 30 pilot škola i Organizovanje kampanja i takmičenja za borbu protiv upotrebe duvanskih proizvoda u saradnji sa lokalnom zajednicom (sportom protiv dima, likovni i literarni konkursi, kvizovi, ekopatrole; naučno istraživački radovi...).

7: Monitoring i evaluacija

- **Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?**
- **Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?**
- **Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?**
- **Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?**

- Prepreka za implementaciju ovog Akcionog plana je što realizacija određenih aktivnosti zavisi od multidisciplinarnog pristupa, pa je potrebno ojačati saradnju između institucija kako bi se ovom problemu pristupilo na sveobuhvatan način.

- Ipak, Ministarstvo zdravlja je u obavezi da oformi Nacionalnu komisije za kontrolu duvana i obezbijedi njen redovan rad, da bi Crna Gora kao potpisnica FCTC konvencije ostvarila njene ciljeve. Osnivanje Komisije planirano je odmah nakon zvaničnog usvajanja dokumenta.

- Glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva su:

- Broj izvještaja sa preporukama Nacionalne komisije za kontrolu duvana
- Broj aktivnosti sa ciljem informisanja na temu štetne upotrebe duvanskih proizvoda
- Broj realizovanih istraživanja
- Broj učesnika u programima odvikavanja od upotrebe duvanskih proizvoda
- Reglativa u oblasti duvanskih proizvoda

-Da bi bilo koji program uspio, neophodno je redovno, precizno vođenje evidencije i periodična analiza i procjena podataka. Nakon formiranja Nacionalne komisije za kontrolu duvana jedan od prvih koraka će biti priprema odgovarajuće baze podataka za evidentiranje i čuvanje podataka koji se odnose na upotrebu duvana i svih ostalih MPOWER pokazatelja.

Institucije zadužene za sprovođenje aktivnosti iz akcionog plana će biti u obavezi da dostavljaju informacije o aktivnostima koje realizuju u okviru akcionog plana, a radi blagovremenog i adekvatnog prikupljanja podataka za sačinjavanje godišnjih i završnog izvještaja, kao i mjerenja stepena ostvarenog učinka, ali i identifikovanja izazova koji se mogu javiti prilikom sprovođenja planiranih aktivnosti. U cilju

obezbjedenja transparentnosti procesa sprovođenja Programa, izvještaji će biti objavljeni na internet stranici Ministarstva zdravlja.

U dijelu aktivnosti u Akcionom planu nije predviđena evaluacija Programa, ali se predlaže da NCTC i nosioci aktivnosti ulože napore da ex post evaluaciju ovog programa uvrste kao neku od budućih aktivnosti projekata koje će sprovoditi i kroz komunikaciju sa donatorima. Predlaže se izrada ex-post evaluacije koja može biti rađena kombinovanom metodom.

Mjesto i datum

Podgorica, 03. april 2023. godine

